

تحلیل هفته

شماره: 485

(14 - 20 اسد 1404 هـ ش)

سرمایه‌گذاری ده میلیارد دالری تولید برق؛ ارزیابی ابعاد اقتصادی و سیاسی

این نشریه هفته‌وار، تحلیل رویدادهای مهم سیاسی، اقتصادی، امنیتی و اجتماعی افغانستان و منطقه است که به زبان‌های پشتو، دری، انگلیسی و عربی توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقه‌ای تهیه و نشر می‌گردد.

آنچه درین شماره می خوانید:

- سرمایه گذاری ده میلیارد دالری تولید برق؛ ارزیابی ابعاد اقتصادی و سیاسی.....3
- معرفی پروژه3
- تأثیرات اقتصادی4
- تأثیرات سیاسی5
- موانع اجرای پروژه5
- نتیجه گیری6
- پیشنهادات7
- منابع7

سرمایه گذاری ده میلیارد دلاری تولید برق؛ ارزیابی ابعاد اقتصادی و سیاسی

مقدمه

برق به عنوان عاملی اساسی برای تقویت توان اقتصادی کشورها، رشد دفاعی و صنعتی، پیشرفت اجتماعی و ثبات سیاسی محسوب می شود. افغانستان که به تازگی از چند دهه جنگ بیرون آمده است و این جنگ ها و بی ثباتی های سیاسی بسیاری از زیرساخت های آن را تضعیف کرده و از سوی دیگر نظام های حاکم فرصت نیافتند تا در این بخش، پیشرفت بنیادین و پایدار قابل توجهی داشته باشند؛ بنابراین هنوز با مشکلات اقتصادی شدید مواجه است و به منابع گسترده ای برای تولید انرژی نیاز دارد. شهرها و مناطق روستایی فراوانی، به شمول پایتخت، یا به طور کامل از برق محروم اند و یا به برق نامناسب و غیرقابل اطمینان دسترسی دارند. پس از رویکار آمدن مجدد امارت اسلامی در افغانستان که امنیت و ثبات را در کشور برقرار ساخته است، سرمایه گذار افغان میرویس عزیزی توافق سرمایه گذاری ده میلیارد دلاری در بخش تولید برق را انجام داده است. در این تحلیل تأثیرات سیاسی و اقتصادی این سرمایه گذاری بزرگ بررسی خواهد شد؛ علاوه بر این، موانع موجود در برابر اجرای این پروژه تحلیل شده و راه حل هایی برای آنها مطرح می شود و در پایان نیز پیشنهاداتی درباره اجرای بهتر این پروژه به مراجع ذی صلاح ارائه خواهد شد.

معرفی پروژه

در تاریخ ۱۱م ماه اسد سال ۱۴۰۴ خورشیدی در مرکز اطلاعات و رسانه های حکومت، میان وزارت انرژی و آب افغانستان و شرکت خصوصی انرژی عزیزی تفاهم نامه ای برای سرمایه گذاری ۱۰ میلیارد دلاری در زمینه تولید، انتقال و توزیع ۱۰ هزار مگاوات برق امضا شد که بر اساس آن شرکت خصوصی انرژی عزیزی در بخش های مختلف کشور از گاز، زغال سنگ، آب، باد و خورشید ۱۰ هزار مگاوات برق تولید خواهد کرد. این پروژه در مدت ۷ تا ۱۰ سال تکمیل خواهد شد و افغانستان در بخش برق نه تنها به خودکفایی خواهد رسید بلکه قادر به صدور برق به کشورهای دیگر نیز خواهد شد. از مجموع ۱۰ هزار مگاوات برق، ۴ هزار مگاوات برای استفاده عموم مردم و ۶ هزار مگاوات برای کارخانه های صنعتی اختصاص خواهد یافت.^۱

طرح فنی این پروژه تا شش ماه آینده تکمیل خواهد شد و در مرحله اول پروژه تولید بین ۲ تا ۳ هزار مگاوات برق آغاز می شود. فعالیت های عملی آن در سال ۲۰۲۶ میلادی آغاز و تا سال میلادی ۲۰۳۲ ادامه خواهد داشت، که طی آن برق اختصاص یافته برای تولید بر اساس منابع به صورت زیر تولید خواهد شد:

۱. در ولایت های بلخ، بامیان، هرات و بغلان از زغال سنگ ۳ هزار و ۴۰۰ مگاوات برق.
۲. در ولایت های جوزجان و هرات و زون شمالی از گاز ۳ هزار و ۷۰۰ مگاوات برق.
۳. در ولایت های کابل، کاپیسا و دایکندی از آب ۲ هزار و ۴۰ مگاوات برق.

۴. در ولایت‌های هرات و فراه از باد ۷۰۰ مگاوات برق.
۵. در ولایت‌های کابل، کندهار و غزنی از انرژی خورشیدی ۲۰۰ مگاوات برق.^۲

تأثیرات اقتصادی

تولید برق در داخل کشور بر توسعه اقتصادی و صنعتی هر کشور تأثیرات مثبت دارد. سرمایه‌گذاری بزرگ شرکت‌های خصوصی نه تنها به عنوان یک فرصت مهم در بخش تولید انرژی محسوب می‌شود، بلکه اثرات مثبت زیر را نیز به همراه دارد:

۱- رسیدن به مرحله خودکفایی در تولید انرژی: حکومت پیشین افغانستان که با حمایت کشورهای غربی شکل گرفته بود، در طول بیست سال میلیاردها دالر هزینه کرد؛ اما با وجود این، هنوز هم ۷۰ درصد برق افغانستان از کشورهای ازبکستان، تاجیکستان، ایران و ترکمنستان وارد می‌شود. این برق نه تنها برای کل افغانستان کافی نیست، بلکه از نظر قطعی‌های مکرر و قیمت بسیار بالا مشکلات زیادی دارد. با اجرای این پروژه، این مشکل نه تنها برطرف می‌شود، بلکه افغانستان خواهد توانست به سایر کشورها برق صادر کند و از این طریق گامی مثبت در جهت افزایش درآمد ملی بردارد.

۲- افزایش توجه سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی به افغانستان: این پروژه که سرمایه‌گذاری کلانی در آن صورت گرفته است، بیانگر ثبات سیاسی افغانستان و موضع قاطع امارت اسلامی در حمایت از سرمایه‌گذاری و سرمایه‌گذاران است. به همین دلیل، اجرای این پروژه سایر سرمایه‌گذاران، چه خارجی و چه داخلی، را به سرمایه‌گذاری در افغانستان ترغیب خواهد کرد و سرمایه‌های خود را در کشور به کار خواهند گرفت.^۳ در نتیجه، دولت نه تنها از طریق مالیات و عوارض سود اقتصادی خواهد برد، بلکه برای بسیاری از مردم به صورت مستقیم و غیرمستقیم فرصت‌های شغلی ایجاد خواهد شد. تنها همین پروژه می‌تواند برای ۱۵۰ هزار نفر فرصت شغلی فراهم کند. به گفته میرویس عزیز رئیس این شرکت، ۹۸ درصد کارکنان این پروژه افغان خواهند بود و به منظور ارتقای ظرفیت کارکنان، یک مرکز آموزشی نیز در افغانستان احداث خواهد شد.^۴

۳- مدرن‌سازی و توسعه بخش صنعتی، کسب‌وکارهای کوچک، کشاورزی و آبیاری: در بخش صنعتی افغانستان، بسیاری از صاحبان کارخانه‌ها از کمبود برق شکایت دارند. این پروژه که ۶ هزار مگاوات برق آن به کارخانه‌های صنعتی اختصاص یافته است،^۵ می‌تواند مشکلات صاحبان کارخانه‌ها را برطرف کند و در نهایت بر کیفیت و کمیت تولیدات کارخانه‌ها تأثیر مثبت بگذارد. علاوه بر این، وجود برق مردم را تشویق می‌کند تا کسب‌وکارهای کوچک راه‌اندازی کنند که از این طریق نه تنها صاحبان این کسب‌وکارها، بلکه دولت از نظر مالیاتی و عموم مردم از نظر اشتغال و خدمات از آن بهره‌مند خواهند شد. همچنان، با توجه به اینکه کشاورزی پیشرفته و آبیاری نیاز به برق دارند، این پروژه تا حد زیادی مشکل کشاورزان را حل کرده و

راه را برای کشاورزی و آبیاری مدرن هموار خواهد کرد. بر این اساس، در زمینه کیفیت و کمیت تولیدات کشاورزان که نه تنها بر زندگی آنان، بلکه بر اقتصاد ملی کشور نیز اثرات مثبت دارد، تغییرات قابل توجهی ایجاد خواهد شد.

۴ - ایفای نقش مثبت در ثبات ارزش افغانی: هزینه این پروژه ۱۰ میلیارد دالر امریکایی است. ورود تدریجی این مقدار بالای دالر به بازار تبادل ارز قطعاً تأثیرات مثبتی بر ثبات ارزش افغانی خواهد داشت. هرچند بخش بزرگی از سرمایه این پروژه برای خرید ماشین آلات و تجهیزات مرتبط به کشورهای خارجی خواهد رفت، اما همان مقداری که به طور مستقیم وارد افغانستان می شود، تأثیر مثبتی بر ثبات ارزش افغانی خواهد گذاشت.

تأثیرات سیاسی

این پروژه تا حد زیادی جنبه ای اقتصادی دارد، اما از آنجا که اقتصاد و سیاست بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند، در حوزه سیاسی نیز این پروژه خالی از آثار مثبت نیست. اجرای این پروژه نشان دهنده توانمندی امارت اسلامی در سطح بین المللی است که قادر به اجرای برنامه های اقتصادی بزرگ می باشد و به طور غیرمستقیم پیامی به جامعه جهانی ارسال می کند که افغانستان کشوری باز برای سرمایه گذاری است؛ این امر راه را برای مشروعیت بین المللی امارت اسلامی هموار می سازد. چون یکی از شروط، در به رسمیت شناخته شدن بین المللی، ثبات حکومت ها است، اجرای این پروژه نشان دهنده ثبات امارت اسلامی است و دور از انتظار نیست که در فرایند به رسمیت شناخته شدن آن تأثیر مثبتی داشته باشد. از سوی دیگر، اجرای این پروژه موجب افزایش اعتماد و حمایت داخلی از امارت اسلامی می شود؛ ایجاد فرصت های شغلی که این پروژه فراهم می آورد، به حمایت از حکومت و پیشگیری از درگیری ها کمک می کند و در نتیجه مردم به حمایت از حکومت تشویق می شوند. همچنان با پایان یافتن مشکلات برق، سرمایه گذاران خارجی تمایل بیشتری به سرمایه گذاری در افغانستان خواهند داشت و بدین ترتیب فرصت هایی برای توسعه روابط منطقه ای و بین المللی افغانستان نیز فراهم می گردد.

موانع اجرای پروژه

افغانستان کشوری است که به تازگی از جنگ خارج شده؛ بنابراین اجرای پروژه های بزرگ در چنین کشوری ممکن است با مجموعه ای از مشکلات روبرو شود و این مسائل نیازمند تدابیر عملی برای حل هستند؛ اگر به درستی مدیریت نشوند، این پروژه در معرض خطر قرار می گیرد یا اجرای آن دشوار خواهد شد. به عنوان مثال، افغانستان با کمبود متخصصان فنی و مهندسی با ظرفیت بالا مواجه است؛ ماشین آلات مدرن و پیشرفته یا وجود ندارد یا بسیار محدود است؛ تمایل کارکنان خارجی برای کار در افغانستان با توجه به ویژگی های جغرافیایی و مشکلات زبانی نیز یکی از چالش ها محسوب می شود؛ پیچیدگی مراحل اداری و

رسمی و عدم دسترسی به نظام بانکی بین‌المللی از جمله مشکلات مهمی هستند که در برابر این پروژه قرار دارند. علاوه بر این، حتی اگر این پروژه به پایان برسد، در سراسر کشور هنوز سیستم منظم انتقال و توزیع برق که بتواند این حجم بالا را میان نقاط مختلف توزیع کند وجود ندارد و ایجاد چنین سیستمی مستلزم هزینه‌های بسیار بالا است.

اگرچه این پروژه از لحاظ اقتصادی تاریخی محسوب می‌شود، اما برای موفقیت آن امارت اسلامی باید کمیته‌ای مشترک متشکل از مقامات دولتی، بخش خصوصی، متخصصان فنی و دانشگاهیان تشکیل دهد تا هر مشکل نوظهور شناسایی و راه‌حل‌های علمی، فنی و عملی برای آن پیدا و با مسئولان مربوطه شریک گردد؛ نیروهای امنیتی ویژه‌ای برای حفاظت از مناطق پروژه، کارکنان و تجهیزات ایجاد کند؛ در بخش انرژی و مهندسی برق فرصت‌هایی برای برنامه‌های آموزشی کوتاه‌مدت در داخل و خارج کشور فراهم سازد تا تجارب متخصصان خارجی مطابق با معیارهای بین‌المللی به افغانستان منتقل شود. همچنان برای اجرای بهتر پروژه و جلوگیری از فساد در بخش‌های مرتبط، یک اداره ویژه برای نظارت و ارزیابی مؤثر ایجاد کند و علاوه بر آن فرآیندهای اداری و حقوقی دولتی را تسریع و ساده نماید تا نه تنها این پروژه بلکه دیگر پروژه‌ها نیز به‌سهولت اجرا شوند.

نکته دیگری که شایان ذکر است این است که اگر این پروژه موفق شود، نیاز برق افغانستان تأمین خواهد شد و تا حد زیادی ممکن است شرکت‌های داخلی و خارجی دیگر تمایلی به سرمایه‌گذاری در بخش برق در افغانستان نداشته باشند؛ از این رو برخی تحلیل‌گران چنین سرمایه‌گذاری‌ای را سرمایه‌گذاری انحصاری می‌دانند. اگر این پروژه به چند بخش تقسیم شده بود برای مثال برخی شرکت‌ها در انرژی بادی سرمایه‌گذاری می‌کردند، برخی در برق آبی، برخی در انرژی خورشیدی و برخی دیگر در تولید برق مبتنی بر زغال‌سنگ و گاز، در این صورت هم رقابت میان شرکت‌ها برای انجام کار با کیفیت و هم رقابت برای تکمیل سریع‌تر پروژه به‌وجود می‌آمد و هدف مطلوب برای افغانستان به شکلی بهتر محقق می‌گردید.

نتیجه‌گیری

پروژه انرژی شرکت خصوصی عزیزی در افغانستان، یک دستاورد بزرگ امارت اسلامی در بخش انرژی این کشور به شمار می‌رود. اجرای این پروژه مشکل برق افغانستان، چه در بخش صنعت و چه در بخش استفاده عمومی مردم، را برطرف خواهد کرد. در صورت اجرای این پروژه، بسیاری از سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری در افغانستان علاقه‌مند خواهند شد و بر این اساس، گام‌های مؤثری در جهت کاهش نرخ بیکاری در افغانستان برداشته خواهد شد. علاوه بر این، اجرای چنین پروژه‌های بزرگ، افزون بر تأثیر مثبت بر ثبات سیاسی، تقویت امنیت، و گسترش روابط منطقه‌ای و بین‌المللی، بر مشروعیت و حمایت داخلی و جهانی امارت اسلامی نیز اثر مثبت خواهد داشت. هرچند در مسیر اجرای این پروژه موانعی همچون کمبود نیروی انسانی ماهر و متخصص، محدودیت دسترسی افغانستان به سازمان‌های اقتصادی و تجارت

بین‌المللی، محدود بودن تجهیزات پیشرفته و موانع مشابه وجود دارد، اما امارت اسلامی می‌تواند با ایجاد یک برنامه مؤثر، این مشکلات را برطرف کرده و پروژه مذکور را با موفقیت به پایان برساند.

پیشنهادهای

در بخش پایانی این تحلیل، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد که امید است مورد توجه قرار گیرد:

- ۱- نهادها و ارگان‌های مربوط به امارت اسلامی باید مسئولیت نظارت، مدیریت و ارزیابی این پروژه را به یک تیم تخصصی و کارآزموده بسپارند تا پروژه به گونه‌ای اجرا شود که طرف مقابل از مفاد توافق‌نامه‌های انجام‌شده عقب‌نشینی نکند و امتیازاتی که برای منافع عمومی در نظر گرفته شده است، به دست آید.
- ۲- امارت اسلامی باید در حین اجرای این پروژه، به تهدیدات احتمالی زیست‌محیطی توجه ویژه داشته باشد تا طرف مقابل در کنار کسب منافع خود، به محیط زیست نیز توجه جدی کرده و به آن آسیب نرساند.
- ۳- امارت اسلامی باید درآمدهای حاصل از چنین پروژه‌هایی را به شکل عادلانه در پروژه‌های ملی و توسعه‌ای هزینه کند تا همه شهروندان افغانستان، با در نظر گرفتن نسل‌های آینده، به‌طور مساوی از آن بهره‌مند شوند.
- ۴- مقامات عالی‌رتبه امارت اسلامی در جریان سفرهای خارجی خود، افغان‌های مقیم خارج و یا سرمایه‌گذاران خارجی را تشویق کنند که در افغانستان سرمایه‌گذاری نمایند.

منابع

¹ د ریاست الوزرا اقتصادي معاونیت، په افغانستان کې د لس میلیارد ډالرو په پانګونې سره د لس زره میګاواټه برېښنا د تولید تفاهم لیک لاسلیک شو، د نشر نېټه ۱۴۰۴/۵/۱۱، د لاس رسي لینک:

Factrescendo، 2 افغان سوداګر میرویس عزیزي په افغانستان کې د برښنا تولید لپاره لس میلیارد ډالره پانګونه کوي، د نشر نېټه اګست/۴/۲۰۲۵، د لاس رسي لینک:

³ بررسۍ تحولات افغانستان، خیز افغانستان برای خودکفایی برق روایت سرمایه گذاری ۱۰ میلیارد دالری، تاریخ نشر ۱۴۰۴/۵/۱۳، د لاس رسي لینک /

⁴ سپوتونیک: میرویس عزیزي: با تطبیق پروژه‌های برق، برای 150 هزار افغان شغل ایجاد می‌شود، د نشر نېټه: 02.08.2025، د لاس رسي لینک:

5 تفاهم‌نامه میلیاردها دالری تولید برق میان طالبان وعزیزی ګروپ، ډي ډبلیو، د نشر نېټه: ۱۴۰۴/۵/۱۲، د لاس رسي لینک:

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقوی یک نهاد مطالعاتی غیردولتی و غیرانتفاعی می باشد که در سال ۱۳۸۸ خورشیدی در شهر کابل بنیان نهاده شده است. این مرکز از طریق پژوهش های دقیق و بی طرفانه خویش به منظور ارزیابی و غنای پالیسی ها در افغانستان و منطقه فعالیت می کند.

ارتباط با ما:

ایمیل: info@csrsaf.org

وب سایت: www.csrsaf.org

: +93780618000

تماس: +۹۳۷۸۰۶۱۸۰۰۰

www.csrsaf.org

info@csrsaf.org